DOMSTOLENS DOM
AF 10. OKTOBER 1973 [1]

G. Fiege
mod Caisse régionale d'assurance maladie de Strasbourg
(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Cour de Cassation)

Sag 110/73

Sammendrag

1. *Social sikring — Vandrende arbejdstagere — Invalidepension — Overførsel — Forordning nr. 4, artikel 30 — Uanvendelighed*

2. *Social sikring — Vandrende arbejdstagere — Algeriet — Rettigheder erhvervet før den 19. januar 1965 — De franske institutioners forpligtelser — Modtager — Bopæl i en anden medlemsstat end Frankrig — Begæring — Modtagerinstitution (Forordning nr. 3, bilag A, tidligere affattelse; forordning nr. 3, artikel 10)*

1. Bestemmelserne i artikel 30 i forordning nr. 4 finder ikke anvendelse på overførsler af invalidepensioner.

2. Bilag A til forordning nr. 3 fører i sin tidligere affattelse til, at de franske institutioner skal respektere en vandrende arbejdstagers rettigheder erhvervet i Algeriet før den 19. januar 1965. Denne forpligtelse vedvarer, selv om den pågældende arbejdstager slår sig ned på en anden medlemsstats område, og selv om disse institutioner først efter ikrafttrædelsen af forordning nr. 109/65 har fået forelagt begæringen om overførsel.

   En vandrende arbejdstager, som før den 19. januar 1965 havde bopæl på fransk område i forordning nr. 3's forstand, er berettiget til at rette sin begæring til den sidste franske institution, han tidligere havde været tilknyttet.

I sag nr. 110/73

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 af Cour de cassation i Paris, afdelingen for sociale sager, er indgivet til Domstolen for i den sag, som verserer for nævnte ret mellem

1 — Processprog: Fransk.

G. FIEGE, Bad Pyrmont (Tyskland),

og

CAISSE RÉGIONALE D'ASSURANCE MALADIE DE STRASBOURG,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af forordning nr. 3, artikel 10, forordning nr. 4, artikel 30 og forordning nr. 109/65 fra Rådet for Det europæiske økonomiske Fællesskab om social sikring af vandrende arbejdstagere

afsiger

DOMSTOLEN,

sammensat af: R. Lecourt, præsident, R. Monaco og P. Pescatore, afdelingsformænd, A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, H. Kutscher, C. Ó Dálaigh (refererende), M. Sørensen og A. J. Mackenzie Stuart, dommere,

generaladvokat: J.-P. Warner
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Faktiske og retlige omstændigheder

I — Sagsfremstilling og retsforhandlinger

De faktiske omstændigheder, som ligger til grund for den foreliggende sag, og retsforhandlingernes forløb kan sammenfattes således:

1. Ved dom afsagt den 22. januar 1973 har Cour de cassation i Paris, afdelingen for sociale sager, anmodet De europæiske Fællesskabers Domstol om at erklære:

1) »om bestemmelserne i artikel 30 i Fællesskabets forordning nr. 4, som finder anvendelse på begæringer om tildeling af ydelser, også finder anvendelse på overførelse af invalidepensioner;

2) om bestemmelserne i bilag A til forordning nr. 3, der i deres tidligere affattelse ved opregning af områder, som omfattes af forordningen, anførte Algeriet sammen med det franske moderland, medførte særlige forplig-

telser for de franske institutioner for social sikring forskellige fra dem, som påhviler de algierske institutioner, og pålagde dem at udrede ydelserne i tilfælde af, at de sidstnævnte ikke gjorde det;

3) om det samme gælder ret til ydelser, der er erhvervet af en borger i en medlemsstat og anerkendt af en algiersk sygekasse, efter at Algeriet var blevet selvstændigt, men før udstedelsen af forordning nr. 109/65 af 30. juni 1965, der udrykkeligt udelukkede Algeriet fra de områder, for hvilke forordning nr. 3 gælder;

4) om det forholder sig på samme måde med en begæring om overførelse indgivet til en tysk institution, efter at Algeriet var blevet selvstændigt, men som først blev forelagt en fransk institution, efter at forordning nr. 109/65 var udstedt;

5) i bekræftende fald, om disse bestemmelser skal fortolkes således, at en vandrende arbejdstager, der successivt har arbejdet i Tyskland, Frankrig og Algeriet, hvor han fik bevilget invalidepension fra 1. november 1962, efter Algeriets selvstændighed må rette en begæring om overførelse af pensionen, hvis han vil slå sig ned i Tyskland, ikke til den institution, hvor han senest har været forsikret i Algeriet, men til en fransk institution, hvor han tidligere har været forsikret.«

2. Cour de cassations dom hviler på følgende faktiske omstændigheder:

a) Gerd Fiege, født 18. 7. 1922, af tysk nationalitet, var tilknyttet en social forsikring i Tyskland fra 1936 til 1947, i Frankrig fra den 19. 9. 1947 til den 4. 4. 1949, herefter i Algeriet fra 1951. Der blev han angrebet af polio den 12. november 1959. Efter at have oppebåret nogle sygeforsikringsydelser opnåede han fra Caisse sociale de la région d'Oran en invalidepension fra den 1. november 1962. Han havde tidligere udtalt, at det var hans hensigt at vende tilbage til Tyskland, og var af sygekassen i Oran blevet underrettet om, at hans pension på grund af manglende gensidighedsoverenskomst ikke længere ville blive udbetalt ham, hvis han forlod det algierske område. Fiege påberåbte sig derfor artiklerne 10 og 30 henholdsvis i Fællesskabets forordning nr. 3 og 4 og rettede den 26. januar 1963 en begæring om overførsel til Tyskland af sin pension til Bundesversicherungsanstalt für Angestellte i Berlin, der den 31. maj 1967 gennem hovedkontoret for social sikring af vandrende arbejdstagere videresendte begæringen til Caisse primaire d'assurance maladie de Strasbourg, den sidste institution som den pågældende har været knyttet til i en medlemsstat.

b) Sygekassen i Strasbourg afslog begæringen, og Cour d'appel i Paris stadfæstede afslaget ved dom af 22. december 1970 i det væsentlige med den begrundelse, *at* de påberåbte bestemmelser i det foreliggende tilfælde ikke kunne anvendes, da pensionen var blevet tildelt af en algiersk sygekasse, som forskriftsmæssigt varetog udbetalingen, efter at Algeriet, som ikke er undergivet Fællesskabets forordninger, var blevet selvstændigt; *at* den kompetente institution i den stat, efter hvis lovgivning arbejdstageren sidst havde været forsikret, allerede efter indholdet af bestemmelserne i de omtalte forordninger var den algierske sygekasse og ikke den i Strasbourg; *at* ingen fællesskabsforordning hjemlede en overførselsprocedure igennem en anden sygekasse end den pågældendes egen, og at artikel 30 i forordning nr. 4 ikke vedrørte andet end begæringerne om ydelser.

c) Sagsøgeren rejste derefter kassationsappel mod denne dom fra Cour d'appel. Cour de cassation fastslog, at der over for retten var rejst et fortolkningsspørgsmål angående forskrifter fra Fællesskabets institutioner, og at den, da dens afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kunne appelleres, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 var forpligtet til at henvende sig til Domstolen herom; retten har følgelig besluttet at udsætte sagen.

3. Den af Cour de cassation i Paris, afdelingen for sociale sager, afsagte dom, er blevet registreret på Domstolens justitskontor den 22. marts 1973.

I henhold til artikel 20 i Statutten for Det europæiske økonomiske Fællesskabs Domstol har sagsøgeren i hovedsagen, repræsenteret af advokat Nicolay, advokat ved Cour de cassation, CRAM i Strasbourg, sagsøgte i hovedsagen og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af Italo Telchini, Kommissionens juridiske rådgiver, som befuldmægtiget, assisteret af Marie-José Jonczy, medlem af Kommissionens juridiske tjeneste, indgivet skriftlige indlæg. På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet, at der ikke skulle foretages forudgående bevisførelse.

Domstolen har i retsmødet den 11. juli 1973 påhørt de mundtlige indlæg fra sagsøgeren i hovedsagen og fra Kommissionen for De europæiske Fællesskaber.

Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse den 19. september 1973.

II — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen

De indlæg, som er indgivet til Domstolen i henhold til Statuttens artikel 20, kan sammenfattes således:

A — Indlæg fra Caisse régionale d'assurance maladie de Strasbourg. (nedenfor betegnet C.R.A.M.)

Sygekassen anfører, at den allerede har gjort rede for sit standpunkt i denne sag, særlig for underretten for sociale sager i Paris og for Cour d'appel i Paris, som i øvrigt tilsluttede sig dens opfattelse, idet den ved sin dom af 22. december 1972 statuerede, at der ikke var tilstrækkeligt grundlag for Fieges appel, som derfor blev afvist. CRAM tilføjer, at det imidlertid særlig bør anføres, at den har fået forelagt en begæring om invalidepension gennem Bundesversicherungsanstalt für Angestellte i Berlin og Centre de sécurité sociale des travailleurs migrants de Paris (og ikke en begæring om overførelse af ydelser), og at den ikke har fået forelagt denne begæring før den 6. juni 1967. CRAM gør gældende, at selv om det er rigtigt, at Algeriet må betragtes som fransk område i relation til forordningerne nr. 3 og 4 fra Det europæiske økonomiske Fællesskab lige til den 18. januar 1965, er det lige så givet, at den algierske sygekasse, »Caisse française«, som den pågældende senest havde været tilknyttet, fremdeles ville være den eneste kompetente med hensyn til opgørelse og overtagelse af invalidepensionen. Endelig henviser CRAM til bestemmelserne i anordning nr. 53-167 af 25. februar 1953, citerer artikel 14 i guvernørforordning af samme dato og konkluderer, at det deraf følger, at den i hvert fald ikke under disse omstændigheder kan dømmes til at betale den algierske invalidepension.

B — Kommissionens indlæg

Kommissionen henviser til, at forordningerne nr. 3 og 4 i begyndelsen fandt anvendelse på Algeriet, men at omtalen af Algeriet og af algierske statsborgere, efter at Algeriet den 1. juli 1962 havde opnået uafhængighed, ved Rådets forordning nr. 109/65 er slettet af bilag A til forordning nr. 3 med virkning fra 19. 1. 1965 (JO nr. 125 af 9. juli 1965, s. 2131), og at henvisninger til Algeriet er slettet af bilagene B og D til forordning nr. 3 og af bilagene 1, 2, 3, 5 og 9 til forordning nr. 4 ved bekendtgørelse henholdsvis af 1. og 18. februar 1965 (JO nr. 68 af 23. april 1965 og nr. 83 af 13. maj 1965), ligeledes med virkning fra den 19. januar 1965. Denne dato, den 19. januar 1965, er dagen for undertegnelsen af den fransk-algierske generalkonvention om social sikring, som er trådt i kraft den 19. maj 1965.

Efter Kommissionens opfattelse forholder det sig således, at sagsøgeren mener,

at Frankrig ikke var blevet fritaget for sine forpligtelser ifølge forordningerne nr. 3 og 4 angående statsborgere fra medlemsstaterne, bosat i Algier, før efter den 19. januar 1965, *at* hans anmodning om overflytning til Bundesversicherungsanstalt für Angestellte i Berlin ligger forud for denne dato, og *at* undladelsen af at betale den pension, som hans forsikring i Algeriet berettiger til, er en overtrædelse af artikel 10 i forordning nr. 3, som foreskriver en overførelse af ydelser.

a) Vedrørende det første spørgsmål

Kommissionen bemærker, at bestemmelserne i artikel 30 i forordning nr. 4 har til formål at afgøre, til hvilken social sikringsinstitution begæringen om pensionsydelser skal eller kan rettes, alt efter om arbejdstageren har bopæl i en medlemsstat, hvis lovgivning han har været omfattet af (stk. 1), om han bor i en medlemsstat, hvis lovgivning han ikke har været omfattet af (stk. 2), eller endelig om han bor i en tredjestat (stk. 3), og at begæringen i alle disse tilfælde ender hos den kompetente institution i en medlemsstat, hvis lovgivning arbejderen har været undergivet; i henhold til artikel 32 i samme forordning nr. 4 fungerer denne institution som behandlende institution og påtager sig at oversende begæringen til de andre institutioner, som arbejdstageren eventuelt har været tilknyttet.

Ved at udpege den institution, som arbejdstageren skal rette sin begæring til, forebygger artikel 30 i forordning nr. 4 vanskeligheder for den arbejdstager, som ville være underkastet flere medlemsstaters lovgivning, og muliggør således, at begæringen ad de hurtigste kanaler når til de institutioner, som skal foretage behandlingen; det drejer sig altså om bestemmelser, som går ud på at forenkle og fremskynde behandlingen af pensionsbegæringer. Kommissionen understreger, at artikel 30 i forordning nr. 4 er den eneste bestemmelse, der kommer til anvendelse på begæringer om invaliditets- eller alderdomsydelser efter artiklerne 26 til 28 i forordning nr. 3.

Kommissionen gør gældende, at det heraf følger, at det ikke synes at være nødvendigt af afvise anvendelsen af den omtalte artikel 30 i tilfælde af en begæring om overførelse fra en institution til en anden. Det er dog et spørgsmål, om noget sådant kan tænkes. Når det må udelukkes, at udredelsen af en ydelse i henhold til en medlemsstats lovgivning overtages af en anden medlemsstats institution, kan en overførsel i virkeligheden kun finde sted mellem institutioner i samme medlemsstat. I dette tilfælde, hvor det drejer sig om en allerede opgjort pension, må proceduren være den, som den pågældende medlemsstats lovgivning fastsætter, uden at det er nødvendigt at benytte sig af bistand fra institutionen i en anden medlemsstat.

Under henvisning til, at ordene i artikel 30 har karakter af påbud (»arbejdstageren er forpligtet til . . .«), hævder Kommissionen, at man ikke deraf kan udlede, at en arbejdstager, som ikke respekterer disse bestemmelser og retter sin begæring til en anden institution end den, som er udpeget ved artikel 30, kan berøves sine rettigheder. Forordningerne fastsætter ingen sanktion, der kan anvendes over for en arbejdstager, som ikke følger den anviste procedure, da forordningernes bestemmelser, omend de skaber rettigheder til gunst for de pågældende, væsentligt henvender sig til de institutioner, som skal anvende dem. Sanktionen består i virkeligheden i den forsinkelse, som en overførelsesfejl medfører med hensyn til behandlingen af den pågældendes sag.

b) Vedrørende det fjerde spørgsmål

Uanset, hvorledes spørgsmålet besvares med hensyn til realiteten, mener Kommissionen, at en begæring ikke kan afvises, fordi den er blevet rettet til en tysk institution, eller fordi den franske institution ikke har fået den forelagt før efter indførelsen af forordning nr. 109/65. Ef-

ter Kommissionens opfattelse følger det i realiteten af artikel 47 i forordning nr. 3, at fremsættelsesdatoen for den begæring, som der skal tages stilling til, er den dag, da begæringen er blevet indgivet til den tyske institution og ikke den dag, da den blev oversendt af denne til den franske institution.

c) Vedrørende de øvrige spørgsmål

De øvrige spørgsmål, som er stillet, vedrører det realitetsproblem, som opstår ved ophøret af anvendelsen af forordningerne nr. 3 og 4 i Algeriet.

Det første punkt, der skal opklares, vedrører den dato, da disse forordninger ophørte med at være gældende i Algeriet. Forelagt dette problem har Den administrative Kommission for vandrende arbejdstageres sociale sikring gjort den opfattelse gældende, at Algeriet fra sin uafhængighed at regne ikke længere omfattes af Rom-traktatens regler, og at forordning nr. 3 ikke ved opretholdelsen af omtalen af Algeriet i sit bilag A kan få et videre anvendelsesområde end Traktatens. Kommissionen finder, at det er et spørgsmål, om dette standpunkt er korrekt, eller om det i hvert fald ikke bør udtrykkes mindre kategorisk. Efter Kommissionens opfattelse må institutionerne i Fællesskabets medlemsstater betragte det algierske område som fællesskabsområde lige til ikrafttrædelsen af forordning nr. 109/65 (1. august 1965). Kommissionen anfører, at dette med sikkerhed gælder for så vidt angår rettigheder for medlemsstaternes statsborgere, og at det på den anden side er rigtigt, at den angivne dato i 1965 er uden betydning for så vidt angår de algierske arbejdstagere. Ifølge Kommissionen forekommer det mere rimeligt at sige, at forordningerne nr. 3 og 4 juridisk er ophørt med at finde anvendelse fra den 1. juli 1962, ikke på Algieriet, men på algierne.

Det andet punkt, som der må tages stilling til, vedrører spørgsmålet, om ikke Frankrig burde være subsidiært forpligtet i henhold til forordning nr. 109/65 til at betale en pensionist, der er statsborger i en anden medlemsstat end Frankrig, en pension, som der er erhvervet ret til i henhold til den algierske sociale sikringsordning på det tidspunkt, da forordning nr. 3 fandt anvendelse på Algeriet, når en algiersk institution ophører med at betale. Forordning nr. 109/65 har i bilag A til forordning nr. 3 slettet omtalen af Algier uden præjudice for opretholdelsen af erhvervede rettigheder, og Kommissionen fastslår, at intet i den omtalte forordning, end ikke i forarbejderne, berettiger til at hævde, at byrden af opretholdelsen af erhvervede rettigheder bør påhvile Frankrig. Kommissionen er af den opfattelse, at forordning nr. 109/65 i mangel af en klar regel ikke kan fortolkes, som den pågældende hævder, nemlig som om Frankrig var forpligtet til at udrede de ydelser, som påhvilede de algierske sygekasser på grundlag af perioder, tilbagelagt før den 1. juli 1962.

Kommissionen bemærker, at det drejer sig om en pension, hvis algierske karakter, endog før Algeriets uafhængighed, var særlig klar; under overskriften Frankrig i bilagene til forordning nr. 4 var der gjort en særlig bemærkning om Algeriet. Som følge heraf mener Kommissionen, at det er vanskeligt på dette område at begrunde selv en blot subsidiær forpligtelse for Frankrig. Det ville være noget andet, hvis Frankrig selv anså sig som forpligtet til at indtræde i sådanne forpligtelser, men over for denne opfattelse påberåber Kommissionen sig protokol nr. 3 af 19. januar 1965 (Den franske Republiks lovtidende af 19. maj 1965, s. 4005), hvori der henvises til reglerne i generalkonventionen mellem Frankrig og Algeriet, som »pålægger beskæftigelseslandets institutioner at garantere for rettigheder — erhvervede eller under erhvervelse — til alderdomsydelser på grundlag af forsikringsperioder eller dermed ligestillede perioder i dette land«, og hvori det hedder, at »som følge af de særlige omstændigheder, som knyttede sig til Algeriets opnåelse af uafhængighed, er dette lands institutioner ikke i stand til at påtage sig forpligtelserne i de førnævnte bestemmelser

med henblik på statsborgere, som har bopæl i Frankrig«.

Endvidere henviser Kommissionen til den franske lov af 26. december 1964 (Den franske Republiks lovtidende af 29. december 1964, s. 11, 790) om overtagelse af garantien for rettigheder og sociale fordele indrømmet franskmænd, som har haft bopæl i Algeriet, og fastslår, at det deri er præciseret, at denne lov »har karakter af en national solidaritetslov«, og at »det påhviler de algierske sociale sikringsorganer at opfylde deres forpligtelser over for deres udenlandske bidragydere . . .«.

Kommissionen mener, at det af det anførte og af den kendsgerning, at artikel 2, stk. 3, i forordning nr. 3 holder støtteforordningerne til fordel for krigsofre uden for denne forordnings anvendelsesområde, fremgår, at den franske lov af 26. december 1964 ikke er en lovgivning i fællesskabsforordningernes forstand, som man kan begære udvidet til også at omfatte statsborgere i andre medlemsstater. Som følge heraf er Frankrig efter Kommissionens opfattelse ikke forpligtet til, ej heller subsidiært, at udbetale ydelser til arbejdstagere fra medlemsstater på grundlag af perioder tilbagelagt i Algeriet.

Kommissionen konkluderer, at de stillede spørgsmål kan besvares på følgende måde:

1. »Bestemmelserne i artikel 30 i Rådets forordning nr. 4, som finder anvendelse på begæringer om udbetaling af ydelser, kan i givet fald også finde anvendelse på overførsler af invalidepensioner.«

2. »De franske institutioner for social sikring bliver ikke ved anvendelse af forordningerne nr. 3 og 4, forpligtet til, ej heller subsidiært, at udrede ydelser, der påhviler en algiersk institution,

   og spørgsmålene 2, 3, 4 og 5 må følgelig besvares benægtende.«

C — Sagsøgerens indlæg

a) Vedrørende det første spørgsmål

Sagsøgeren erklærer, at det ikke ville kunne bestrides, at artikel 30 i forordning nr. 4 kan anvendes i tilfælde af en eventuel overførsel, idet der ikke er nogen forskel på en begæring om overførsel af ydelser og en begæring om selve ydelsen.

Det drejer sig i virkeligheden kun om en allerede behandlet begæring om ydelser: det er kun et sekundært led i tildelingen af ydelser. Udtrykket »begæring om tildeling af ydelser« må omfatte begæringen som helhed, det vil sige tildelingen, og hvad der knytter sig dertil.

b) Vedrørende det andet spørgsmål

Sagsøgeren anfører for det første, at kun Frankrig — og ikke Algeriet — har underskrevet Det europæiske Fællesskabs forordninger nr. 3 og 4, og at kun Frankrig har forpligtet sig til at overholde disse regler; netop Frankrig mente imidlertid, at disse regler var anvendelige på de områder, som var nævnt i bilag A til forordning nr. 3, det vil sige: »det franske moderland, *Algeriet* og de oversøiske departementer (Guadeloupe, Guyane, Martiniqué, Réunion)«. Dernæst anfører sagsøgeren, at bestemmelsen i bilag A til forordning nr. 4 har kunnet anvendes lige til den 19. januar 1965, hvilket ligeledes fremgår af artikel 16, stk. 2 a i Rådets forordning nr. 109/65/EØF af 30. juni 1965, som bestemmer, at dens artikel 5, hvori det område, som den nye lovgivning skal anvendes på, angives som: »det franske moderland og de oversøiske departementer« (Guadeloupe, Guyane, Martiniqué, Réunion), skulle træde i kraft den 19. januar 1965.

Sagsøgeren gør gældende, at det er en fast regel, at en international aftale kan anvendes, så længe den ikke er opsagt, og at Algeriets uafhængighed naturligvis ikke kunne fritage Frankrig for dets forpligtelser i forhold til Fællesskabets borgere, så meget desto mere som der ik-

ke var sket nogen ændring af bilag A til forordning nr. 3; endvidere at Frankrig, hvis det havde villet frigøre sig fra sin forpligtelse for så vidt angår bestemmelsens anvendelse på det algierske territorium, havde kunnet opsige bilag A til forordning nr. 3 fra det øjeblik, da Algeriet blev uafhængigt i 1962. Den kendsgerning, at Fankrig ikke har anmodet om denne ændring straks efter Algeriets uafhængighed, viser tydeligt dets hensigt til at opretholde sine forpligtelser med hensyn til borgerne i Det europæiske Fællesskabs medlemsstater for så vidt angår social sikring. Datoen 19. januar 1965, fastsat ved forordningen af 30. juni, er i øvrigt ikke tilfældig, idet der samme dag blev indgået en bilateral overenskomst mellem Frankrig og Algeriet.

c) Vedrørende det tredje spørgsmål

Sagsøgeren anfører, at kun en enkelt stat — Frankrig — på dette område har accepteret af opfylde forpligtelserne ifølge forordningerne nr. 3 og 4, og et den kendsgerning, at begæringen fra sagsøgerens side er blevet indgivet mellem dagen for Algeriets uafhængighed og dagen for offentliggørelsen af forordning nr. 109/65 af 30. juni 1965, klart viser, at kun Frankrig var forpligtet. I det omfang de omtvistede forordninger ikke er ændret eller ophævet, må den franske stat opfylde de forpligtelser, som påhviler den, og følgelig bevilge ydelser til dem, som opfyldte betingelserne ifølge forordning nr. 3 og dens bilag A, nemlig med hensyn til område og nationalitet.

d) Vedrørende det fjerde spørgsmål

Sagsøgeren henviser til indholdet af artikel 30, 2. afsnit og artikel 83 i forordning nr. 4, hvorefter den dag, da begæringen blev indgivet til en anden stats myndighed, betragtes som datoen for indgivelsen til den i så henseende kompetente myndighed og understreger, at der derfor ikke skal tages hensyn til den dato, på hvilken der er rettet henvendelse til den franske institution, idet den eneste dag, der i givet fald skal tages hensyn til, er dagen for begæringens indgivelse. I den foreliggende sag er »begæringen« i artiklerne 30 og 83's forstand blevet indgivet den 26. januar 1963, og den ligger således forud for datoen for ikrafttrædelsen af forordning nr. 109/65.

e) Vedrørende det femte spørgsmål

Sagsøgeren mener, at det først fremmest er nødvendigt at holde fast ved den kendsgerning, at problemet i den foreliggende sag ikke er at inddrage den algierske stat, som er suveræn og står uden for diskussionen; det eneste problem, der rejser sig, er, om en medlemsstats borger, der bor i en af forordning nr. 3 omfattet medlemsstat, og som har pådraget sig en sygdom, bevarer sin ret til ydelser, hvis han forlader det pågældende område for at slå sig ned på et andet område inden for Fællesskabet. For så vidt det ikke kan pålægges den algierske stat at respektere forpligtelser indgået af en medlemsstat i Det europæiske Fællesskab og for så vidt en medlemsstats borger ikke kan tvinges til at anlægge sag mod Algeriet, må han kunne vende sig til den sidste sygekasse inden for Fællesskabet, som han har været knyttet til, alt efter reglerne i artikel 30, 3. afsnit, i forordning nr. 4. Sagsøgeren er af den opfattelse, at resultatet af en anden afgørelse ville blive, enten at man ville underkende rettigheder, der var hjemlet ved de pågældende forordninger, eller at man ville tvinge en borger i en medlemsstat til at give afkald på at forlade et område og derved ville berøve den pågældende den ret til fri bevægelighed mellem staterne, som er hjemlet ved EØF-traktatens artikel 51; man ville således tvinge ham til at forblive på en tredjestats område, hvis han forsat skal kunne oppebære midler til sit underhold og ville derved krænke artikel 10 i forordning nr. 3, som forbyder at inddrage eller beslaglægge pensioner, som er erhvervet i henhold til en medlemsstats lovgivning.

Efter sagsøgerens mening må alle de stillede spørgsmål besvares bekræftende.

Præmisser

1 Ved dom af 22. februar 1973, ingået til justitskontoret den 22. marts 1973, har den franske Cour de cassation i medfør af EØF-traktatens artikel 177 anmodet Domstolen om at træffe en præjudiciel afgørelse angående en række spørgsmål om fortolkningen af artikel 10 i forordning nr. 3 og artikel 30 i forordning nr. 4, samt af Rådets forordning nr. 109/65 (JO nr. 125 af 9. 7. 1965), inden for området social sikring af vandrende arbejdstagere;

2 disse spørgsmål er blevet rejst under en retssag, der drejer sig om en begæring om at pålægge de franske institutioner at udrede invalidepension til en tysk arbejdstager, der ønsker at forlade det algierske område, hvor denne pension er blevet bevilget ham, for at slå sig ned i forbundsrepublikken Tyskland;

3 den pågældende arbejdstager, der er sagsøger i hovedsagen, anser et sådant pålæg for berettiget, da Algeriet på det tidspunkt, da han fik bevilget sin pension, ifølge ordlyden af bilag A til forordning nr. 3, endnu hørte til det område, som var anført under overskriften »Frankrig«, og således blev betragtet som en del af Fællesskabet ved anvendelsen af bestemmelserne om social sikring af vandrende arbejdstagere.

Vedrørende det første spørgsmål

4 Det første spørgsmål går ud på, om bestemmelserne i artikel 30 i forordning nr. 4, der kommer til anvendelse på begæringer om tildeling af ydelser, også kommer til anvendelse på overførsler af invalidepensioner.

5 Artikel 30 i forordning nr. 4 fastsætter den procedure, som skal følges i det klare tilfælde, hvor det drejer sig om begæring om tildeling af »ydelser i henhold til artiklerne 26 til 28 i forordning nr. 3«, og udpeger navnlig den institution, som alt efter den pågældendes bopælsland har til opgave at behandle begæringen;

6 der findes ingen fællesskabsregel, der foreskriver en procedure for overførsel af en invalidepension fra en institution i en medlemsstat til en institution i en anden medlemsstat;

7 artikel 10, stk. 1 i forordning nr. 3, som bestemmer, at en pension ikke kan »ændres, stilles i bero, inddrages eller beslaglægges som følge af, at den berettigede er bosat i en anden medlemsstat end den, hvor den institution, som det påhviler at udrede ydelsen, er beliggende«, omtaler ikke muligheden af en overførsel;

8 spørgsmål nr. 1 må derfor besvares benægtende.

Vedrørende det andet spørgsmål

9 Det andet spørgsmål går ud på, om bestemmelserne i bilag A til forordning nr. 3, som i deres tidligere ordlyd omtalte Algeriet sammen med det franske moderland, for de franske institutioner for social sikring medførte forpligtelser, hvorefter de skulle udrede ydelserne i tilfælde af, at de algierske institutioner svigtede.

10 Bilag A til artikel 1, afsnit a i forordning nr. 3 omtaler udtrykkeligt Algeriet under overskriften »Frankrig« i definitionen af det område, som den omfatter;

11 uanset at Algeriet opnåede uafhængighed den 1. juli 1962, ophørte det dog først med at henhøre under fællesskabsområdet for så vidt angår rettigheder for borgere i medlemsstaterne ved udstedelsen af Rådets forordning nr. 109/65 af 30. juni 1965, som med virkning fra den 19. januar 1965 slettede omtalen af Algeriet i bilagene til forordningerne nr. 3 og 4;

12 artikel 16, stk. 2 i forordning nr. 109/65 bestemmer udtrykkeligt, at denne slettelse skete »uden præjudice for erhvervede rettigheder«;

13 bilag A til forordning nr. 3 fører derfor i sin tidligere affattelse til, at de franske institutioner må respektere en vandrende arbejdstagers rettigheder erhvervet i Algeriet før den 19. januar 1965.

14 I medfør af forbudet i Traktatens artikler 48 til 51 mod enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling af medlemsstaternes arbejdstagere er enhver arbejdstager fra en af disse medlemsstater for så vidt angår forordning nr. 3 desuden ligestillet med landets egne borgere i samme situation.

15 Herefter må det andet spørgsmål besvares bekræftende.

Vedrørende det tredje spørgsmål

16 Det tredje spørgsmål går ud på, om forpligtelsen for de franske institutioner for social sikring også gælder krav på ydelser opstået til fordel for borgere i en medlemsstat og anerkendt af en algiersk sygekasse efter Algeriets selvstændighed, men før indførelsen af forordning nr. 109/65 af 30. juni 1965, som udtrykkelig undtager Algeriet fra de områder, på hvilke forordning nr. 3 finder anvendelse.

17 Den omstændighed, at sådanne krav var blevet anerkendt efter den 1. juli 1962, ophæver ikke de franske sociale institutioners forpligtelser, som for så vidt angår de områder, der var opført sammen med Frankrig i bilag A, fortsat var gældende indtil den dag, da de blev slettet på Den franske Republiks initiativ;

18 at statuere noget andet ville være en tilsidesættelse af artikel 16 i forordning nr. 109/65, som netop havde til formål at beskytte erhvervede rettigheder;

19 spørgsmål nr. 3 må derfor besvares bekræftende.

Vedrørende det fjerde spørgsmål

20 Det fjerde spørgsmål går ud på, om forpligtelsen for de franske institutioner for social sikring også gælder en begæring om overførsel rettet til en tysk institution efter Algeriets uafhængighed, men som først efter indførelsen af forordning nr. 109/65 er blevet forelagt en fransk institution.

21 Artikel 10, stk. 1 i forordning nr. 3 forbyder, at en pension nedsættes, ændres, stilles i bero, inddrages eller beslaglægges;

22 den omstændighed, at sagsøgeren i hovedsagen havde fået bevilget invalidepension, medførte derfor, at han havde erhvervet ret til at beholde denne ubeskåret i tilfælde af, at han slog sig ned i en anden medlemsstat end den, hvori den institution, som det påhvilede at udrede ydelsen, var beliggende;

23 en pensionsret erhvervet efter november 1962 kan ikke forringes ved de administrative overførslers langsommelighed;

24 spørgsmål nr. 4 må derfor besvares bekræftende.

Vedrørende det femte spørgsmål

25 Endelig er Domstolen blevet anmodet om, for det tilfælde at de foregående spørgsmål besvares bekræftende, at udtale sig om, hvorvidt det var berettiget, at arbejdstageren rettede en begæring om overførsel af sin pension, ikke til den institution, hvor han senest var forsikret i Algeriet, men til en fransk institution, hvor han tidligere havde været forsikret.

26 En sådan arbejdstager var ligestillet med personer af fransk nationalitet, nævnt i bilag A til forordning nr. 3, og i samme situation, og er følgelig som fællesskabsborger tilknyttet en fransk sygekasse;

27 artikel 10 i forordning nr. 3 fastslår princippet om en pensions uforanderlighed, selv om »den berettigede er bosat i en anden medlemsstat end den, hvori den institution, som det påhviler at udrede ydelsen, er beliggende«;

28 en vandrende arbejdstager, der før den 19. januar 1965 har været bosat på fransk område i forordning nr. 3, bilag A's forstand, er således berettiget til at indgive sin begæring til institutionerne i den pågældende medlemsstat;

29 spørgsmål nr. 5 må derfor besvares bekræftende.

Vedrørende sagsomkostningerne

30 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har indgivet indlæg til Domstolen, kan ikke godtgøres, og da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

under henvisning til procesdokumenterne,
efter at have hørt den refererende dommers rapport,
efter at have hørt de af sagsøgeren i hovedsagen og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber afgivne mundtlige indlæg,
efter at have hørt generaladvokatens forslag til afgørelse,
under henvisning til Traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig dennes artikel 177,
under henvisning til forordning nr. 3 fra Rådet for EØF om social sikring af vandrende arbejdstagere, særlig dennes artikel 10,
under henvisning til forordning nr. 4 fra Rådet for EØF om social sikring af vandrende arbejdstagere, særlig dennes artikel 30,
under henvisning til forordning nr. 109/65 fra Rådet for EØF om social sikring af vandrende arbejdstagere,
under henvisning til protokollen vedrørende Statutten for Det europæiske økonomiske Fællesskabs Domstol, særlig dennes artikel 20,
under henvisning til procesreglementet for De europæiske Fællesskabers Domstol,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, som den har fået forelagt af Cour de cassation i Frankrig i henhold til dom afsagt af denne ret den 22. februar 1973, følgende for ret:

1. **Bestemmelserne i artikel 30 i forordning nr. 4 finder ikke anvendelse på overførsler af invalidepensioner.**

2. **Forordning nr. 3, bilag A fører i sin tidligere affattelse til, at de franske institutioner må respektere en vandrende arbejdstagers rettigheder erhvervet i Algeriet før den 19. januar 1965.**

3. **Den omstændighed, at sådanne rettigheder er blevet anerkendt af en algiersk kasse før den 19. januar 1965, ophæver ikke disse institutioners forpligtelser, selv om de først efter ikrafttrædelsen af forordning nr. 109/65 har fået forelagt en begæring om overførsel.**

4. **En vandrende arbejdstager, der for den 19. januar 1965 har været bosat på fransk område i forordning nr. 3, bilag A's forstand, er beret-**

tiget til at indgive sin begæring til den sidste franske institution, som han tidligere havde været tilknyttet.

Lecourt Monaco Pescatore Donner Mertens de Wilmars
Kutscher Ó Dálaigh Sørensen Mackenzie Stuart

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 10. oktober 1973.

Justitssekretær
A. Van Houtte

Præsident
R. Lecourt

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT J.-P. WARNER FREMSAT DEN 19. SEPTEMBER 1973 [1]

Høje Ret,

For de af vore lande, som er tidligere kolonimagter, har ændringen af denne status medført forpligtelser af mange slags, som, skønt uvelkomne, af den ene eller den anden grund er uundgåelige. Det centrale spørgsmål i den foreliggende sag er, hvorvidt fællesskabslovgivningen pålægger Frankrig en forpligtelse til et betale pension til en statsborger i en anden medlemsstat, som boede en stor del af sin erhvervsaktive tilværelse i Algeriet, da dette var fransk område, en pension som han ellers ville være afskåret fra som følge af den algierske uafhængighed.

Sagen, hvis faktiske omstændigheder er tragiske, er nået til denne Domstol ved en anmodning om en præjudiciel afgørelse fra Frankrigs Cour de cassation.

De faktiske omstændigheder er kort følgende. Appellanten for Cour de cassation, Gerd Wolfgang Fiege, blev født i 1922 i Hannover og har på alle relevante tidspunkter været tysk statsborger. Han arbejdede og var under en social sikringsordning i Tyskland fra 1936 til 1947, i det franske moderland fra 1947 til 1949 og i Algeriet fra 1951, indtil han i november 1959 fik polio. Dette har dømt ham til en rullestol og til nødvendigheden af konstant pleje.

På det tidspunkt, da appellanten pådrog sig sin sygdom, var han under en social sikringsordning i Caisse de sécurité sociale i Oran. Fra denne institution modtog han først sygeforsikringsydelser og fra den 17. december 1962 en invalidepension, som blev udbetalt med tilbagevirkende kraft fra 1. november 1962. På dette tidspunkt var Algeriet blevet uafhængigt (det skete i juli 1962), og appellanten blev af de algierske myndigheder underrettet om, at den fortsatte udbetaling af hans invalidepension var be-

1 — Oversat fra Engelsk.